

971103-3

Významným fenoménem na lidské úrovni se stává napodobování za účelem matení druhých. V základě jde o fenomén známý už z říše rostlinné či živočišné jako tzv. mimikry, ale na lidské úrovni se mu dostává navíc nových významů, nového smyslu, v pozitivním, ale zejména také negativním smyslu. Napodobování ve smyslu učení je důležité už u vyšších druhů ptáků a zvířat; na lidské úrovni je na něm založeno mnoho tradovaných dovedností a z větší části celé školství. (Pochopitelně s tou rezervou, že porozumění souvislostem, zejména novým, nepředvídaným souvislostem, je třeba připisovat prioritu před i tím nejdokonalejším napodobováním – to byl jeden z omylů Bergsonových teorie o bezvýchodnosti, přímo omylnosti té větve organického vývoje, která přes savce a primáty vede k člověku a k myšlení, a o perspektivnosti hmyzu pro superioritu instinktu ve vztahu k myšlení. Instinkty jsou funkční všude tam, kde se obecná situace vcelku nemění, zatímco naprosto selhávají tam, kde dochází k pronikavějším změnám. Adaptace instinktů se ohromně zpožďuje a je možná jenom tam, kde se podmínky mění také velice pomalu. Savci (ale také ptáci), zejména vyšší, se však orientovali na rychlejší změny, a člověk se dostal na špičku organického vývoje, protože byl a je nadále schopen se adaptovat dokonce na rychlé změny, které sám vyvolal a vyvolává. Myšlení a rozum se ukazuje právě v tomto ohledu za jednoznačně perspektivnější, protože dovoluje lidem prohlédnout i některá nebezpečí, která hrozí jemu samému i přírodě kolem něho, za něž je sám odpověden. Tuto možnost žádný jiný druh živých bytostí nemá; záleží jen na člověku, zda této možnosti správně využije. A právě v tomto ohledu se otvírá vlastně zcela nový problém, totiž problém – uijme tu myšlenek Hermanna Brocha – hodnot a pahodnot. Také pahodnoty mají jakýsi svůj „vývoj“ od pravděpodobnějších k méně pravděpodobným. Ale není to jejich vůlastní vývoj, nýbrž jen adaptace na vývoj skutečných hodnot. A tento problém se musí stát jedním z ústředních témat filosofických analýz. Pahodnota, která napodobuje hodnotu, je tím nebezpečnější a zhoubnější, čím je její napodobování dokonalejší. Tady už nejde jen o úpadek a odpadání od hodnot a od jejich úrovně, nýbrž o něco podstatně odlišného. Proti dokonalé spravedlnosti tu už nestojí jen spravedlnost nedokonalá, nýbrž summa iniuria, která se tváří, jako by byla samou spravedlností. Proti správnosti už nestojí pouhá nesprávnost, nýbrž zacílená, záměrná, vychytralá nesprávnost. Proti pravdě už nestojí omyl, přehmat, nýbrž aktivní lež a prolhanost. Ne nadarmo Broch užívá metaforické charakteristiky: Kristus a Antikrist.

(Praha, 971103-3.)